

Het kind en de onbescheiden volwassene' verscheen in het jaarboek 2002 van de Janusz Korczak Stichting: *Jongeren en geweld*, Redactie: Theo Cappon en Edward Skubisz, Uitgeverij Narratio, Amsterdam.

Dr. Martine F. Delfos, psycholoog, <http://www.mdelfos.nl>

Het kind en de onbescheidenheid van volwassenen

Martine F. Delfos

In zijn artikel *Kinderen en geweld* gaat Arie de Bruin de schijnheiligheid te lijf die mensen hanteren rondom geweld in de media. De gemiddelde volwassene wil kinderen beschermen tegen dit geweld. Wat Arie de Bruin zo treffend aangeeft, is dat als het voor kinderen niet goed is, dan ook niet voor volwassenen. Met behulp van uitspraken van Korczak haalt hij de verschillen tussen kinderen en volwassenen op dat gebied weg. Hij valt de motieven aan die volwassenen hanteren als 'onschuld beschermen', 'risico voor imitatie', 'gebrek aan onderscheid goed en kwaad' en 'kinderen beschermen tegen problemen van de volwassen wereld'.

Dat hij aangeeft dat kinderen wel degelijk geweld en verdorvenheid kennen, dat volwassenen ook imiteren, dat kinderen wel degelijk het verschil tussen goed en kwaad kennen en dat kinderen niet te klein zijn voor de problematiek, maar dat dit geldt voor mensen in het algemeen, doet echter een sterk appèl op het intuïtieve gegeven dat als we kinderen niet beschermen ze er inderdaad mee aan de haal kunnen gaan, net als volwassenen. Maar ook dat we volwassenen ook zouden moeten beschermen.

11 september

We leven in een tijdperk waarbij we dreigen door te slaan naar het tegenovergestelde. Op 11 september hebben vele mensen urenlang op de televisie de gebeurtenissen in Amerika gevolgd. Ook als men urenlang heeft gekeken, hebben de meeste mensen - ondanks de eindeloze herhalingen - niet het beeld gezien van de mens die uit wanhoop uit de WTC-toren sprong op weg naar zijn of haar dood. Ook in de berichtgeving in de dagen erna is dat beeld nauwelijks herhaald. Maar het jeugdjournaal selecteerde dit beeld om zijn jonge kijkers te informeren.

Kinderen mondig maken, kinderen serieus nemen, betekent niet per definitie dat ze hetzelfde of zelfs erger voorgeschoteld moeten krijgen als volwassenen.

Pacifistische opvoeding

Tijdens de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw hebben talloze ouders geprobeerd om agressie bij hun kinderen te voorkomen. Geen wapens, geen agressief spel materiaal; de kinderen werden pacifistisch opgevoed. Het effect bleek dat ze de agressie onderdrukten. Jongetjes namen een lepel of een houtje en gebruikten dat als geweer en speelden onverminderd politie of oorlogje.

Er is een inherente behoefte in kinderen om agressie te uiten, ermee te experimenteren

om het te begrijpen en te beheersen en om frustraties kwijt te raken. Het zogenaamde externaliseren van problemen, is iets wat we vooral bij jongens zien. Meisjes hebben eerder de neiging te internaliseren, en hun problemen te uiten door middel van angstig, verlegen gedrag en door psychosomatische klachten (Delfos, 2001). Het aantal vechtpartijen van jongens op de speelplaats tijdens het speelkwartier van de zevende of achtste-groepers komt overeen met het aantal meisjes met buikpijn.

De vormende jaren

Toch heeft het geconfronteerd worden met geweld in de media voor kinderen een andere betekenis dan voor volwassenen. Waar Arie de Bruin aan voorbijgaat, is dat ervaringen in de kindertijd sterker vormend werken dan in latere jaren. In de eerste jaren van zijn of haar leven bouwt de mens een basaal wereldbeeld en mensbeeld op waarin de latere ervaringen door middel van selectieve perceptie gefilterd in geplaatst worden. De leefomstandigheden moeten dramatisch veranderen, leert ervaring en onderzoek, wil de mens zijn wereldbeeld fundamenteel veranderen. Plaatsen we geweld en seksualiteit vroeg in het wereldbeeld van kinderen, dan zal dat hun wereldbeeld en mensbeeld grondig beïnvloeden.

Agressie is bij kinderen gebruikelijk, geweld - wat een niveau ernstiger is - niet. Geweld bij kinderen zie je vanuit henzelf alleen maar ontstaan wanneer ze daartoe gedwongen worden (kindsoldaten bijvoorbeeld) of wanneer een aanleg die reeds aanwezig is ingekleurd wordt met volwassen gedrag (de moord op kinderen door kinderen na video's kijken of computerspellen) of wanneer ze gewelddadig gedrag van volwassenen ondergaan hebben (kindermishandeling).

Hoe gebruikelijk agressie ook is de mate waarin het vertoond wordt en zeker geweld zal gevoed worden door volwassenen en door voorbeeldgedrag.

Verschuiving van normen

Voorbeeldgedrag heeft veel effect op mensen en sterker wanneer ze zich in hun vormende jaren bevinden als kind. Al dertig jaar maakt onderzoek duidelijk agressie in de media, agressiebevorderend werkt, speciaal bij jongens en met name bij jongens die al agressief van aard zijn (Valkenburg, 1997). Hetzelfde zien we gebeuren met seksualiteit. We kunnen er niet omheen dat het seksuele gedrag van kinderen inmiddels buiten proporties is geraakt mede door invloed van de media. Het aantal verkrachtingen, seksuele intimidatie, seksueel misbruik van kinderen door kinderen en jongeren door jongeren is toegenomen. We kunnen dit niet blijven wijten aan een versterkt aangiftebeleid, zoals we dat steeds doen. Verstandiger is misschien ons te realiseren dat niet alleen de normen en waarden van volwassenen zijn verschoven, maar ook die van kinderen.

Doktertje spelen

Als therapeut vroeger (ik heb het dan over vijftientig jaar geleden) waren ernstige

uitspattingen op seksueel gebied van kinderen altijd gekoppeld aan vergaand seksueel misbruik door volwassenen. Nu is het zo dat wanneer kinderen andere kinderen seksueel misbruiken en lastig vallen, je eerst moet denken aan films op SBS-6 bijvoorbeeld die uitgespeeld worden. Het 'dokterje spelen' waarbij uitgezocht werd hoe de verschillende seksen eruit zagen, is vervangen door het uitspelen van geslachtsgemeenschap om te proberen te begrijpen wat die volwassenen op die televisie nu zo leuk vinden.

Empowerment

Nemen we dit allemaal serieus dan denk ik dat we verder moeten gaan in het beschermen van kinderen tegen geweld, agressie en niet leeftijdsadequate seksualiteit. De beste manier om ze te beschermen is echter om volwassenen 'her op te voeden' op dat gebied. Onhaalbaar waarschijnlijk. Het wezenlijk serieus nemen van kinderen gebeurt echter pas wanneer we ons als volwassenen bescheiden durven op te stellen en een eerlijke communicatie met kinderen aan te gaan (Delfos, 2000). In plaats van een beeld af te geven dat geweld aangenaam is of dat seksualiteit een aangenaam, probleemloos onderwerp is, zouden we kinderen moeten laten weten dat wij op die gebieden ook niet altijd eerlijk of juist handelen. Seksualiteit bijvoorbeeld is een onderwerp dat in ieders leven een moeilijk onderwerp is. Met een rood hoofd aangeven dat je zelf seksualiteit ook niet zo'n makkelijk onderwerp vindt, is misschien de beste seksuele voorlichting die een kind kan krijgen. Dan weet het kind dat hij of zij, zijn of haar licht ook elders op moet steken en dat seksualiteit een onderwerp met veel haken en ogen is.

Bescheidenheid van de volwassenen is wellicht verstandiger dan het optrekken van een kind naar een niveau waar de volwassene ook niet echt floreert.

The most powerful weapon in empowering the child is adult modesty. (Het meest krachtige wapen in het weerbaar maken van kinderen is bescheidenheid van volwassenen.)

Literatuur

Bruin, A. de. (2002). Kinderen en geweld. Korczak bulletin, januari 2002.

Delfos, M.F. (2000a). *Luister je wel naar mij? Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. Amsterdam: SWP.

Delfos, M.F. (2001). *Kinderen en gedragsproblemen. Angst, agressie, depressie en ADHD. Een biopsychologisch model met richtlijnen voor diagnostiek en behandeling. Aangevuld met psychosomatiekmodel* Lisse: Swets & Zeitlinger.

Valkenburg, P.M. (1997). *Vierkante ogen. Opgroeien met TV & PC*. Amsterdam: Balans.

Dr. Martine F. Delfos
psycholoog
<http://www.mdelfos.nl>